

GENERALIZAREA CONCEPTELOR ȘTIINȚIFICE INOVATIVE PRIVIND CREȘTEREA ECONOMICĂ CU O INFLAȚIE OPTIMĂ

Gheorghe ILIADI, dr. hab., prof. cercetător, INCE

Materialul publicat se bazează pe concepțiile economiei evoluționistă, în ideile științifice mondiale, ocupă treptat poziții de frunte în generarea noilor idei, în căutarea soluțiilor optime și realizarea practică a acestora. Sunt propuse recomandări științifice argumentate pentru implementare în condițiile actuale emergente a economiei naționale.

Reforma cardinală a întregii vieți sociale efectuată în ultimele decenii în Republica Moldova, inclusiv și elementul de bază – economia, printre multe alte probleme, a creat încă una: insuficiența de cunoștințe teoretice fundamentale.

Dar, totuși, la etapa actuală de dezvoltare a științei, s-a format o opinie tradițională, precum că, cele mai de perspectivă sunt cercetările interdisciplinare, obiectul cărora este ansamblul problemelor științifice, care se formează prin combinarea complexă a ipotezelor, axiomelor, tendințelor stabile și a altor resurse metodologice ale cercetărilor științifice, obținute de diferite științe. Acestea permit, în primul rând, în mod absolut nou, de a înțelege și de a interpreta tendințele și legitățile apariției și dezvoltării proceselor și fenomenelor cercetate anterior ale unor științe concrete și reflectate simetric în alte domenii de cunoaștere. Împărtășind în totalitate diferitor autori, subliniem, că în astfel de direcții științifice trebuie de fundamentat semnificația cercetărilor economice bazate pe utilizarea abordărilor evoluționiste noi și de inclus economia evoluționistă și econofizica, care, cu obiectele sale de studiu, determină "sistemele economice evoluționiste în procesul dezvoltării". Cu alte cuvinte, noua problemă principală a conceptului constă în evitarea eclectismului și implementarea conceptului – percepție a ideilor moderne și concepțiilor altor științe în fundamentarea paradigmei dezvoltării echitabile a producerii și distribuției în economia națională.

A doua componentă cu o importanță semnificativă a noii abordări constă în posibilitatea folosirii și îmbogățirii reciproce pe baza experienței acumulate, a creării și implementării unor surse metodice noi, obținute și perfecționate cu următoarele mijloace metodologice: tehnici, procedee și abordări investigate și utilizate cu scopul, de a unifica aparatul conceptual-terminologic și de a atinge un nou nivel de generalizare, evaluare și al recomandărilor aplicative în cercetarea problemelor stringente și urgente ale științei și practicii financiar-economice.

Pentru a găsi modelul optim printre variantele existente, trebuie de luat în considerare, că un loc și un rol deosebit tot mai activ în știința economică îl dețin cercetările bazate pe utilizarea abordărilor evoluționiste. Economia evoluționistă, în ideile științifice mondiale, ocupă treptat poziții de frunte în generarea noilor idei, în căutarea soluțiilor optime și realizarea practică a acestora. Caracteristica sa distinctă este înțelegerea completă a fenomenelor economice pe baza principiilor analizei sistemice, combinarea principiilor optimalității cu categoria scopului ontologic, reflectarea însăși a naturii dezvoltării ascendente a societății. Tot mai clar și fundamental se indică diferențierea domeniilor științifice, aparatul conceptual și instrumentarul metodelor evoluționiste de cercetare. În ceea ce privește economiile în perioada de tranziție, utilizarea abordărilor conceptuale ale teoriei evoluției în cercetările economice pare nu doar posibilă, dar și obiectiv condiționată [1].

De notat faptul, că în contextul teoriei economice evoluționiste, la această etapă, apare posibilitatea de a cerceta abordarea genetică (sub aspectul eredității și variabilității în organismele vii) a problemelor dezvoltării sociale, în genere, și a economiei - în particular. Legitățile dezvoltării evolutive, luate în considerare în cadrul aspectelor globale geopolitice și regional-locale, justifică nu doar procesele de formare și reînnoire, dar și, în mod insistent, presupune necesitatea luării în cont a unor asemenea factori precum condițiile evoluției: succesiunea și continuitatea.

Cu toate diferențele specifice de utilizare a bazelor evoluționismului în cercetările economice, este necesară acceptarea păstrării abordării teoretice de bază a acestora, în condițiile de pregătire completă a științei economice pentru percepția de idei și metode ale altor științe sociale și chiar ale științelor naturale. Științei economice îi este îndeosebi caracteristică relevanța în sensul utilizării cunoștințelor sistemice și principalelor legități ale evoluției biologice.

În opinia autorului, pentru realizarea acestor abordări inovative, apare nevoia de a lua în considerație premisa metodologică a teoriei lui Darwin, recunoscând că, baza în adaptarea și utilizarea conceptului general al teoriei evoluției, premisa dată este actuală și binevenită pentru economie. După cum să știe, în baza conceptelor teoretice în biologie există principii ca: ereditatea și variabilitatea, precum și selecția și alegerea, care mai sunt numite și metode de presiune selectivă pentru modificări în genomul organismelor vii. În urma acestei influențe, unele organisme se adaptează cu succes la condițiile mediului extern, altele dispar, iar întreaga specie are o răspândire largă și este moștenită permanent de generațiile următoare.

Conform istoriei gândirii economice, lipsa elementelor componente ale unui scop și a predeterminării rezultatelor finale ale procesului evoluționist, precum și corelația directă a acestora cu o mulțime de factori, condiții și circumstanțe și-au găsit confirmarea în creativitatea economiștilor-cercetători în anii precedenți. Un interes semnificativ privind teoria evoluției biologice prezintă, pentru economiști, ideile principale ale acesteia, care sunt expuse în cartea lui V. V. Petrașov [2].

Teoretic și experimental, este dovedit, că prin impactul direct al unui factor asupra structurii unui organism viu, fluctuațiile elementelor acestuia întotdeauna interacționează. De exemplu, în procesul schimbării factorului extern, rata de fluctuație se modifică în așa mod, încât echilibrul afectat al structurii și al mediului să fie restabilit. Cu alte cuvinte, are loc o adaptare durabilă a structurii funcționale la condițiile mediului extern.

Soluția pentru situația creată mulți cercetători o atribuie formării noii direcții științifice – econofizica, care pune accentul pe noua modelare matematică și pe fizica statistică a proceselor dezvoltării (concepțe neliniare și modele, spre deosebire de econometrie). Pentru economiștii-cercetători, combinarea complexă cu această direcție științifică nouă înseamnă o posibilitate unică de a se vedea și de a se înțelege pe sine însăși și totalitatea lor de instrumente metodologice de căutare a adevărului în procesul general de cunoaștere. Dar, după cum se pare, probabil că, cel mai important lucru este identificarea specificului științei, rezultatele ei independente, argumentele și evaluările, concluziile și propunerile formulate pe baza folosirii categoriilor, tendințelor și legilor științifice ale bazelor teoretico-metodologice ale științelor naturale și reale. Fiind separate de influența vectorilor ideologici și propagandistici, analiștilor și imagemakerilor care, esențial, corectează și în mod subiectiv schimbă reperele nu numai a analizei economice, dar și ale prognozelor și recomandărilor proceselor economice.

Trebuie să menționăm, că sunt deja expuse ideile fundamentale ale teoriei economice evolutive, este subliniată deosebirea metodologiei de cercetare de celelalte domenii ale gândirii științifice economice și, în primul rând, de teoria neoclasică a echilibrului general.

Gradul diferit al profunzimii manifestărilor de criză și inconsecvența soluțiilor privind depășirea acestora agravează situația economică, ea fiind și așa dificilă, pentru înlăturarea căreia sunt necesare măsuri preventive de stabilizare. La baza acestor măsuri, în primul rând, se presupune că trebuie să fie pusă echilibrarea masei monetare în circulație, pentru asigurarea normelor inflației argumentate și elaborate științific, ca premisă obiectiv condiționată a dezvoltării evoluționiste ulterioare a economiei.

Însă, la finalul primei etape de tranziție spre un nivel mai avansat al maturizării pieței, este evident, că multe măsuri ale reformei așa și nu au avut rezultate eficiente. Fără îndoială, acestea sunt consecințele neacceptării recomandărilor, care au fost bine gândite de practicieni și generalizate științific de savanți, cu privire la necesitatea stabilizării, în prealabil, a dezvoltării, precum și adaptării ulterioare a economiei la mecanismul economiei de piață.

Ca rezultat, pe de o parte, renunțarea planificată centralizat, la indicatorii stabiliți și la metodele gestionării directive, corespundea direcției de reformare a economiei naționale, deoarece exclude predeterminarea scopului evoluției economice și se bazează pe liberalizarea relațiilor economice, stabilind un echilibru relativ în economie potrivit unei baze calitativ noi. Pe de altă parte, neglijarea experienței evoluționismului și cercetării specificului tranziției de la forme totalitare și metode ale managementului mai puțin dezvoltate spre instrumente economico-financiare moderne, fine, flexibile și mobile nu au contribuit la o tranziție accelerată la economia de piață și au complicat, considerabil, evoluția progresivă a economiei naționale din cauza dezechilibrării.

Acum, în procesul încheierii fazei inițiale de tranziție la piața matură, a devenit evident, că multe măsuri nu au avut rezultate eficiente. În primul rând aceasta este, fără îndoială, o consecință a refuzului de aplicare a recomandărilor elaborate de practicieni și fundamentate de savanți despre necesitatea de stabilizare preliminară a economiei. Și, în al doilea rând, foarte multe probleme au apărut în procesul adaptării ulterioare la mecanismul activității de piață, care este predestinat creării posibilităților reale pentru asigurarea măsurilor, privind implementarea stabilității financiare prin gestiunea dezechilibrelor și fundamentarea acestor abordări din viziunea teoretico-metodologică contemporană.

În anii 70 ai secolului XX începe o nouă etapă în dezvoltarea științei – etapa științei postclasice sau a noilor științe care s-a format la joncțiunea cunoștințelor interdisciplinare respective, în care, un rol de bază îl joacă sinergetica.

Diferitor aspecte sinergetice, contemporane, sunt consacrate o mulțime de elaborări, atât în științele naturale, cât și în științele umaniste, numărul cărora crește continuu. În particular, sinergetica a constatat că universul nostru este semnificativ mai complicat și multiaspectual, decât atunci când acesta era prezentat în paradigmele științelor clasice. El este neliniar, ireversibil, inegalabil și instabil.

Materialele publicate în urma cercetărilor științifice demonstrează o modernizare a metodelor investigațiilor în domeniul analizei și prognozării tehnico-științifice și sociale, în care un rol deosebit îl joacă econofizica, și care, conform bazei teoretico-metodologice, este foarte aproape de sinergetică.

După părerea profesorului Mirchin, fost director al Academiei de Finanțe a Federației Ruse, majoritatea metodelor de prognozare a crizelor financiare, bazate pe analiza econometrică sau construirea modelelor matematice liniare, sunt puțin utile. Obiecte foarte importante ale noii direcții de cercetare sunt diferite tipuri de autoorganizare a sistemelor dificile neliniare, ceea ce permite de a utiliza nu doar metodele fizicii teoretice și statisticii fizice, dar și analiza locală multifractală a șirurilor temporare, metodele de descoperire a modurilor și multe alte instrumente ale econofizicii.

Econofizica posedă o metodologie multilaterală de lucru și larg aprobată de datele experimentale. Drept exemplu se aduce teoria a două fapte empirice, aparent contradictorii: necorelarea creșterii prețurilor pe intervale disjuncte (stabilitatea pieței) și corelarea diferențelor normate între cererea și oferta locală a activului dat. Concepția teoretică numită permite de a înțelege nu doar mecanismul dinamic, care asigură efectivitatea piețelor financiare, dar și cauzele posibile ale instabilității lor. Anume pentru faptul dat, această concepție teoretică este deosebit de importantă nu doar de pe poziția caracterului problemei noastre, dar și a obiectului de investigație – modelarea sistemului financiar echilibrat ca premisă a influenței lui asupra creșterii stabile ulterioare a economiei. Acestui fapt îi poate fi utilă și teoria tranzițiilor de fază, criticii autoorganizate și metodele fizicii teoretice. Totodată, folosirea lor se presupune nu doar pe piața financiară, dar și în economie, business și procesele sociale. După părerea mai multor autori, un interes deosebit, din punct de vedere științific și practic, îl prezintă ideile jocurilor teoriei evoluționiste, argumentarea principiilor excepției strategiilor dominante și echilibrului cu ajutorul modelelor comportamentului adaptiv-imitativ, folosirii metodelor, preluate din fizică, a construirii diagramei erorilor și altele.

Necesitatea perfecționării managementului economiei ca un sistem auto-organizat dezechilibrat, în condițiile dezechilibrului financiar existent și schimbărilor structurale în sectoarele real și financiar ale economiei naționale, cere elaborarea abordării evoluționiste pentru analiza situației create și luarea deciziilor manageriale. Conștientizarea acelei căi, pe care, în mod natural, trebuie să se dezvolte activitatea economică a omului, devine un instrument viguros al administrării efective. Sintetizarea efectuată a surselor de bază ale concepțiilor evoluționiste de administrare a constatat direcția lor macroeconomică. Anume economia evoluționistă este capabilă funcțional și detaliat să determine obiectivul general și sarcinile cercetărilor, iar econofizica (ca parte componentă a viziunilor econofizice referitor la integrarea reală a abordărilor metodice ale savanților științelor naturale și economice) este responsabilă să asigure efectuarea cercetărilor, prevăzute cu aparat conceptual fizico-matematic adecvat. Acest fapt, în ultimă instanță, și predetermină combinarea complexă a cercetărilor științelor naturale și exacte cu cele economice. Unirea ambelor direcții nu este simplă, dar este o sarcină de perspectivă, rezolvarea căreia promite să dea un efect sinergetic în domeniul creării procedurilor și metodelor contemporane ale managementului proceselor macroeconomice.

Creată în decurs de secole, teoria business-ului și bazele conceptuale ale menținerii stabilității creșterii economice actuale dictează abandonarea pozițiilor conceptuale ale lui L.Walras, care prevăd doar condiții pentru funcționarea piețelor echilibrate.

Această alegere determină realizarea măsurilor de reglementare a procesului de stabilizare financiară durabilă prin exercitarea influenței statului conform teoriei „neokeynesiane”. La rândul său, impactul statului, în mare parte, se predetermină de premisele ideologic-filozofice inițiale, care stau la baza diferitor curente și școli politico-economice și reflectă nivelul intervenției statului în sistemul relațiilor economico-financiare.

Generalizând principiile folosirii cunoștințelor sistemice în cadrul noii abordări evoluționiste la evaluarea echilibrului financiar și la crearea stării de stabilitate în economia națională, vom nota, că pluralismul economic nu anulează, dar modifică funcțiile centrului economic unic. Dispare necesitatea predeterminării și punerii de scopuri, adică dispare planul centralizat detaliat (fie chiar și optimal), se creează condiții pentru manevrarea economică flexibilă cu resurse, inclusiv și cele financiare, care, la rândurilor, formează condițiile stării echilibrului, ca premise de creștere continuă și durabilă pe termen lung. Astfel, diversitatea formelor de afaceri nu anulează principiile gestionării raționale a managementului, în special, principiile formării resurselor financiare, dar schimbă ordinea și condițiile echilibrului lor, creând premise mult mai favorabile pentru procesul eficient de reproducere.

Este important de subliniat că utilizarea diferitor principii și abordări ale teoriei economice evoluționiste trebuie realizată luând în considerare liniile deterministe și stohastice ale dezvoltării mondiale. Aceasta va permite de a lua în considerație legile universale de transformare reciprocă a stabilității și nestabilității, de a crea modele substituite sintetice de dezvoltare.

Aceste sensuri au o definiție strictă matematică și joacă un rol determinant în procesul dezvoltării. Din punct de vedere metodologic, susținem pozițiile autorilor care pun la baza elaborării modelelor evoluționiste neliniare concepția econofizicienilor, în locul econometriei depășite. Optimizarea echilibrului financiar, conform gamei de cunoștințe sistemice, fără îndoială, este problema urgentă a economiștilor – cercetători, soluționarea căreia va permite determinarea premiselor stabilizării economiei naționale, ca o condiție importantă pentru dezvoltarea ei evolutivă continuă și apariția noilor condiții pentru soluționarea problemelor sociale, adică a tot ce corespunde evoluției paradigmei dezvoltării echitabile a proceselor de producere și distribuție în economie.

BIBLIOGRAFIE

1. Iliadi, Gheorghe. Argumentarea optimizării factorilor inflației ca o condiție a creșterii economice = Arguments for optimization of inflation factors as a condition of economic growth / Gh. Iliadi // *Economie și sociologie* = Economy and sociology. Chișinău, 2013. Nr. 4. P. 16-21.
2. V.V.Petrașov. “Глаза и мозг эволюции”, 1988.
3. Articolul "Rational Expectations and the Theory of Price Movements" („Așteptările raționale și teoria mișcării prețurilor”), editat în revista „Econometrica” în anul 1961